

ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อศักยภาพ พิพิธภัณฑ์ธรณีวิทยาเพื่อการเรียนรู้ Tourists' Opinion on the Potential of Geological Museum for Educational Tourism

มนต์ทิชา วงศ์พรเพ็ญภาพ¹ ภาณี วัฒนโอฬาร² ชวิศร์ อรรถสาสน์³
และ นลินา ประไพรัชสิทธิ์^{4*}

Monticha Wongpornpenpab, Panee Vatanaoran, Chwit Attasat
and Nalena Praphairaksit

ABSTRACT

The objectives of this research were to study: 1) Tourism resources of three geological museums in Bangkok, namely the Geological Museum of Department of Mineral Resources, the Geological Museum of Chulalongkorn University and Dinotopia Museum of Siam Park City; and 2) the opinion of Thai tourists toward the potential of geological museums for educational tourism. Data were obtained from the resource audit, the survey of facilities, and the questionnaires provided for 598 Thai tourists. These data were analyzed in percentage and descriptively analyzed.

The strengths of all three museums are, firstly, the interesting exhibitions and objects presented such as fossils and dinosaurs' skeletons with the addition of explanatory labels. Secondly, all three museums are easily accessed with public transportation and convenient parking lots. Thirdly, there are restaurants and canteens in the near vicinity with souvenirs distributing and selling during festivals and special events. The weakness of all three museums is that the minimal amenities, especially restrooms. The questionnaires showed that the majority of Thai tourists were 11-20 years old. Their educational background were mostly at high

¹ หลักสูตรการวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพฯ 10110
Ecotourism Planning and Management Program, Srinakharinwirot University, Bangkok 10110, Thailand.

² ภาควิชาเคมี คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพฯ 10110
Department of Chemistry, Faculty of Science, Srinakharinwirot University, Bangkok 10110, Thailand.

³ สถาบันพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพฯ 10110
Institute of Ecotourism, Srinakharinwirot University, Bangkok 10110, Thailand.

⁴ ภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพฯ 10110
Department of Biology, Faculty of Science, Srinakharinwirot University, Bangkok 10110, Thailand.

* Corresponding Author, e-mail: nalena@swu.ac.th

school and bachelor degree level. Their salaries were under 5,000 baht per month. They visited the museum by themselves and knew about the museum from friends. The reason that they visited museum was for educational purpose. The results of potential evaluation by the tourists showed that the Geological Museum of Department of Mineral Resources and the Geological Museum of Chulalongkorn University have a high potential in becoming an educational tourist attraction while Dinotopia Museum of Siam Park City has a moderate potential.

Key words: educational tourism, museum

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สำรวจทรัพยากรท่องเที่ยวของพิพิธภัณฑ์ธรณีวิทยาในกรุงเทพมหานคร 3 แห่ง ได้แก่ พิพิธภัณฑ์ธรณีวิทยา กรมทรัพยากรธรณี พิพิธภัณฑ์ธรณีวิทยา ภาควิชาธรณีวิทยา คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พิพิธภัณฑ์ไดโนโซปีย สวนสยาม 2) ศึกษาความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อศักยภาพพิพิธภัณฑ์ธรณีวิทยาในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ โดยใช้แบบสำรวจทรัพยากรท่องเที่ยว แบบสำรวจสิ่งอำนวยความสะดวก และแบบสอบถาม เก็บข้อมูลด้วยการสุ่มตัวอย่างแบบตามสะดวก ได้กลุ่มตัวอย่างเป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย จำนวน 598 คน แล้วนำมาวิเคราะห์และประมวลผล

ผลการวิจัยพบว่า พิพิธภัณฑ์ทั้ง 3 แห่ง มีจุดเด่น คือ ภายในมีการจัดนิทรรศการแบบถาวร วัตถุที่ใช้ในการจัดแสดง เป็นตัวอย่างซากดึกดำบรรพ์ โครงกระดูกไดโนเสาร์ พร้อมป้ายคำอธิบายประกอบ ผู้เข้าชมสามารถเดินทางได้สะดวก เนื่องจากที่ตั้งมีระบบขนส่งสาธารณะผ่าน และมีพื้นที่จอดรถเพียงพอ มีร้านอาหารและเครื่องดื่มให้บริการบริเวณใกล้เคียง มีของที่ระลึกแจกและจำหน่ายช่วงเทศกาล อย่างไรก็ตามห้องน้ำมีไม่เพียงพอ แต่ก็สามารถใช้บริการห้องน้ำบริเวณใกล้เคียงได้ นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวพิพิธภัณฑ์ธรณีวิทยาทั้ง 3 แห่ง ส่วนใหญ่เป็นนักเรียน นักศึกษา อายุอยู่ในช่วง 11-20 ปี รายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 5,000 บาท เดินทางมาท่องเที่ยวพิพิธภัณฑ์เอง โดยนักท่องเที่ยวทราบรายละเอียด

เกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์จากการบอกเล่า สาเหตุของการมาพิพิธภัณฑ์นั้น พบว่า นักท่องเที่ยวนิยมเดินทางมาเพื่อศึกษาหาความรู้มากที่สุด เมื่อพิจารณาศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ พบว่า พิพิธภัณฑ์ธรณีวิทยา ภาควิชาธรณีวิทยา คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และพิพิธภัณฑ์ธรณีวิทยา กรมทรัพยากรธรณี มีศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ อยู่ในเกณฑ์สูง ส่วนพิพิธภัณฑ์ไดโนโซปีย สวนสยาม มีศักยภาพ อยู่ในเกณฑ์ปานกลาง

คำสำคัญ: การท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้, พิพิธภัณฑ์ธรณีวิทยา

บทนำ

ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ได้กล่าวถึงการจัดการศึกษาไว้ว่า การศึกษานั้นมุ่งให้ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้โดยถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด ซึ่งการเรียนรู้จากการศึกษาในระบบเพียงประการเดียวไม่สามารถทำให้ประชาชนทุกกลุ่มมีโอกาสเข้าถึงการศึกษาได้ ดังนั้น การสร้างลักษณะนิสัยแห่งการเรียนรู้จึงเป็นสิ่งสำคัญที่สุดและองค์การหลักที่สำคัญที่เป็นชุมพลแห่งการเรียนรู้ก็คือ พิพิธภัณฑ์ (รุ่ง, 2544)

พิพิธภัณฑ์สถาน หรือ พิพิธภัณฑ์ คือ สถาบันที่จัดตั้งขึ้นเพื่อรวบรวม สงวนรักษา และจัดแสดงวัตถุอันมีความสำคัญทางวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรม เพื่อประโยชน์ในการศึกษาและความเพลิดเพลิน (ชำนานู, 2542) ปัจจุบันการดำเนินกิจกรรมของ

พิพิธภัณฑ์ในประเทศไทย ยังไม่ได้รับความสนใจจากประชาชนเท่าที่ควร อาจเป็นเพราะภาพของพิพิธภัณฑ์ที่บ่งบอกถึงความเก่าแก่ ล้าสมัย ไม่ทันต่อเหตุการณ์ อาทิ การแสดงหรือการจัดนิทรรศการที่ไม่ดึงดูดความสนใจของผู้เข้าชมในกลุ่มต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มเด็ก เยาวชนและผู้ใหญ่ หรือกลุ่มเฉพาะ เช่น กลุ่มนักเรียน นักศึกษา นักวิชาการ รวมถึงขาดแคลนงบประมาณ และนโยบายในการสนับสนุนการดำเนินงานของพิพิธภัณฑ์ เป็นต้น ดังนั้น พิพิธภัณฑ์จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ใหม่ที่มุ่งเน้นให้ประชาชนทุกกลุ่มเห็นความสำคัญและเห็นคุณค่า โดยจัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการศึกษารเรียนรู้ที่สำคัญของประเทศให้คงอยู่ตลอดไป

พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติวิทยาเป็นแหล่งรวบรวมความรู้ทางธรณีวิทยา ทรัพยากรธรณี เพื่อเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการและส่งเสริมให้ประชาชนเห็นคุณค่าของทรัพยากรธรณีและนำมาซึ่งการอนุรักษ์ มีการนำเสนอโดยใช้ข้อมูลคำอธิบาย รูปภาพแบบจำลอง และตัวอย่างจริง ในการจัดแสดงและเพื่อให้พิพิธภัณฑ์ธรณีวิทยาได้รับการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาเรียนรู้ที่ยั่งยืน ผู้วิจัยจึงตระหนักถึงความจำเป็นที่จะต้องทำงานวิจัยเรื่องความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อศักยภาพพิพิธภัณฑ์ธรณีวิทยาเพื่อการเรียนรู้ การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกพิพิธภัณฑ์ทั้ง 3 แห่ง เนื่องจากพิพิธภัณฑ์ดังกล่าวเป็นแหล่งท่องเที่ยวในกรุงเทพฯ ที่มีความโดดเด่นด้านวิชาการ สามารถเดินทางได้สะดวกเป็นแหล่งเรียนรู้ของผู้ที่สนใจต่อซากดึกดำบรรพ์ (ฟอสซิล) ทรัพยากรแร่-หิน ธรณีวิทยาของประเทศ และทั้งสามแห่งมีการบริหารจัดการโดยกลุ่มที่ต่างกัน ได้แก่ ภาครัฐ เอกชน และสถาบันการศึกษา ซึ่งผลของการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงพิพิธภัณฑ์ธรณีวิทยาให้เป็นที่น่าสนใจต่อกลุ่มผู้เข้าชม และสามารถใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาพิพิธภัณฑ์กลุ่มนี้ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาเรียนรู้ที่มีคุณค่า และเหมาะสมกับประชาชนทุกกลุ่มต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสำรวจทรัพยากรท่องเที่ยวของพิพิธภัณฑ์ธรณีวิทยาในกรุงเทพมหานคร 3 แห่ง ได้แก่ พิพิธภัณฑ์ธรณีวิทยา กรมทรัพยากรธรณี พิพิธภัณฑ์ธรณีวิทยา ภาควิชาธรณีวิทยา คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และพิพิธภัณฑ์ไดโนโซเปีย สวนสยาม

2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อศักยภาพพิพิธภัณฑ์ธรณีวิทยาในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้

การตรวจเอกสาร

ปัจจุบันการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการเที่ยวชมสิ่งดึงดูดที่เป็นมรดกตกทอดจากอดีต (Heritage tourism) ได้รับความสนใจจากทั่วโลกเป็นอย่างมาก (Spennemann, Look & Graham, 2001) เนื่องจากได้รับการยอมรับว่าสามารถนำไปสู่การอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมได้ถ้ามีการจัดการอย่างเหมาะสม

พิพิธภัณฑ์

พิพิธภัณฑ์สถาน หรือพิพิธภัณฑ์ (ICOMOS, 2005; Hargrove, 1990) เป็นทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่มีความสำคัญ เนื่องจากพิพิธภัณฑ์เป็นสถานที่เก็บรวบรวม สงวนรักษา แสดง และให้ความรู้เกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ที่มีความสำคัญทั้งทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และวิทยาศาสตร์ (Texas Historical Commission, 1997) ทั้งนี้ ราชบัณฑิตยสถาน (2542) ได้ให้คำจำกัดความของพิพิธภัณฑ์ หมายถึง สถานที่เก็บรวบรวมและแสดงสิ่งต่าง ๆ ที่มีความสำคัญด้านวัฒนธรรมหรือวิทยาศาสตร์ โดยมีความมุ่งหมายเพื่อให้ประโยชน์ต่อการศึกษา และก่อให้เกิดความเพลิดเพลินใจ

จิรา (2521) ได้พิจารณาถึงพิพิธภัณฑ์ที่มีอยู่ในปัจจุบัน พบว่า สามารถแบ่งเป็น 6 ประเภท ประกอบด้วย 1) พิพิธภัณฑ์ประเภททั่วไป 2) พิพิธภัณฑ์ศิลป์

3) พิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี 4) พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติวิทยา 5) พิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์ และ 6) พิพิธภัณฑ์ชาติพันธุ์วิทยาและการจัดการ โดยพิพิธภัณฑ์ธรรมชาติวิทยาทั้ง 3 แห่งในการวิจัยครั้งนี้ เป็นพิพิธภัณฑ์ประเภทชาติพันธุ์วิทยาและการจัดการ

ผู้ดูแลพิพิธภัณฑ์ในปัจจุบันได้พยายามศึกษาความต้องการของผู้ชมในแต่ละกลุ่มและรวบรวมสถิติผู้เข้าใช้บริการแต่ละประเภท เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงกิจการและบริการแก่กลุ่มเป้าหมาย โดยผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์แบ่งออกเป็นกลุ่มต่าง ๆ ดังนี้ เด็กนักเรียน ผู้ชมทั่วไป ผู้ที่มีความสนใจพิเศษ และผู้เชี่ยวชาญ (นิคม และคณะ, 2521)

อาจกล่าวได้ว่า การศึกษาในบริบทของพิพิธภัณฑ์นี้ ถือเป็นการศึกษาที่ยั่งยืน เพราะเป็นการศึกษาที่ไม่จำกัดกลุ่มผู้เรียน ไม่มีรูปแบบการเรียนรู้ที่ตายตัว โดยจิรา (2532) ได้อธิบายถึงพิพิธภัณฑ์เพื่อการศึกษา ไว้ดังนี้ 1) ให้ความรู้ โดยอาศัยฐานข้อเท็จจริงต่าง ๆ จากวัตถุที่รวบรวมไว้ในพิพิธภัณฑ์ 2) ให้ความคิด ความอยากรู้อยากเห็นในสิ่งซึ่งไม่เคยสนใจหรือเอาใจใส่มาก่อน และ 3) การสนใจและสร้างความประทับใจและเห็นคุณค่าของวัตถุที่พิพิธภัณฑ์รวบรวมรักษาไว้ และเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับความรู้ ความพึงพอใจ การสำรวจทรัพยากรท่องเที่ยว การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค การประเมินศักยภาพของพิพิธภัณฑ์ จึงเป็นขั้นตอนที่สำคัญขั้นตอนหนึ่งของกระบวนการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว ทำให้สามารถทราบจุดเด่นและจุดด้อยของแหล่งท่องเที่ยวเหล่านั้น ๆ เพื่อสามารถจัดลำดับความสำคัญและนำไปสู่การวางแผนพัฒนาต่อไป

การเรียนรู้และแหล่งการเรียนรู้

ปาริชาติ และคณะ (2543) ได้สรุปสาระสำคัญจากความหมายและความสำคัญของกระบวนการเรียนรู้ไว้ 3 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านการเรียนรู้ ควรมีลักษณะเป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยมีการเรียนรู้เพื่อทำ เพื่อเป็น และเพื่ออยู่ร่วมกัน 2) ด้านการปฏิบัติ เมื่อมีการ

เรียนรู้แล้วเกิดความรู้แก่ผู้เรียน โดยนำความรู้มาสืบทอดปฏิบัติผ่านช่องทางต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นพิธีกรรม ประเพณี ค่านิยม ตัวบุคคล วัฒนธรรมท้องถิ่น วิถีชีวิต มีการเรียนรู้และการปฏิบัติเป็นเนื้อเดียวกัน และกระบวนการแลกเปลี่ยนกับผู้อื่นที่มีมุมมองแตกต่างกันออกไป และ 3) ด้านการนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง กระบวนการเรียนรู้ดังกล่าวก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องและค่อนข้างถาวรในเรื่องความรู้ ทักษะ และทักษะ สรุปได้ว่า การเรียนรู้ก่อให้เกิดความรู้ซึ่งเป็นพลังอำนาจนำไปสู่การปฏิบัติและยังผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลง

นอกจากแหล่งเรียนรู้จะส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้แล้ว ยังต้องมีการจัดการศึกษาและการเรียนรู้ในรูปแบบที่หลากหลาย ให้เหมาะสมกับสภาวะความพร้อมของแหล่งการเรียนรู้ในแต่ละพื้นที่ โดยจัดหาความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ เอกชน ชุมชน ทั้งนี้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการใช้แหล่งการเรียนรู้ ไว้ว่า ผู้เรียนมีโอกาสได้คิด ทำ มีโอกาสได้เรียนรู้ด้วยวิธีที่หลากหลายตามความถนัดและสนใจ ส่วนกระบวนการที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้นั้นจะต้องมีกิจกรรมร่วมกันในการเรียนรู้ เช่น การร่วมกันคิด ร่วมกันแก้ปัญหา ร่วมกันทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ เกิดทักษะและประสบการณ์ตรง โดยสาระและกระบวนการเรียนรู้ ได้เชื่อมโยงกับเหตุการณ์และสิ่งแวดล้อมรอบตัวของผู้เรียน จนผู้เรียนสามารถประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงสามารถนำมาแก้ไข ปรับปรุงพัฒนาท้องถิ่นของตนเองได้

ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว

การพิจารณาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเป็นสิ่งสำคัญก่อนที่จะทำการวางแผนพัฒนา เพื่อทราบได้ว่าแหล่งท่องเที่ยวเหล่านั้น ๆ มีความสามารถ ความพร้อมเพียงใด โดยศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว หมายถึง ความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งที่สามารถรองรับการท่องเที่ยวได้ โดยพิจารณาจากปัจจัยต่อไปนี้

นี้ ความสะดวกในการเข้าถึง สิ่งอำนวยความสะดวกและบริการ สภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว และคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว (จุฑามาศ, 2536) ในการประเมินศักยภาพของพิพิธภัณฑ์นั้น นันทพล (2544) ได้ให้ความสำคัญกับบรรยากาศของห้องจัดแสดง เส้นทางสัญจรสำหรับนิทรรศการ การจัดแสดง การควบคุมสภาพแวดล้อมภายในห้องจัดแสดงพิพิธภัณฑ์ และการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ ซึ่งสอดคล้องกับ Lancaster County Heritage (nd.) โดยเพิ่มปัจจัยด้านการให้การศึกษาและความพร้อมในการรองรับผู้มาเยือน ส่วน The Getty Conservation Institute and Heritage Preservation (1998) กล่าวถึง วัตถุประสงค์หลักในการอนุรักษ์วัตถุต่าง ๆ ว่ามีความจำเป็นจะต้องให้ความสำคัญกับบุคลากร พื้นที่และลักษณะของอาคาร สภาพอาคารและสิ่งแวดล้อม วัตถุที่จัดแสดง และนโยบายการจัดแสดง การเก็บรักษา และการเตรียมความพร้อมในการฉีกุญเงิน เป็นต้น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ฉัตรพงศ์และสมหมาย (2550) ได้ศึกษาระบบการจัดการพิพิธภัณฑ์ โบราณสถาน ศาสนสถาน ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน พบว่าพิพิธภัณฑ์ต้องมีการจัดการให้มีอาคารจัดแสดงที่มีเอกลักษณ์ มีภูมิทัศน์ที่สวยงาม มีห้องน้ำที่สะอาด มีที่นั่งพัก มีสถานที่บริการอาหารและเครื่องดื่ม บุคลากรของพิพิธภัณฑ์ต้องใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสารได้ มีบุคลิกภาพดี และมีความรู้เรื่องโบราณวัตถุที่จัดแสดงเป็นอย่างดี การบริหารจัดการองค์กรต้องยึดแบบเอกชน การจัดแสดงในพิพิธภัณฑ์ต้องมีชีวิต สามารถเข้าไปมีส่วนร่วมได้ มีข้อความบรรยายเป็นภาษาอังกฤษ มีจุดขายที่ชัดเจนและต้องมีการประชาสัมพันธ์เพิ่มขึ้นทั้งทางตรงและทางอ้อม มีห้องน้ำสะอาดไว้ให้บริการนักท่องเที่ยว มีลานจอดรถเพียงพอ จัดหาบุคลากรประจำแต่ละแห่งเพื่อทำงานฝ่ายวิชาการและบริการนักท่องเที่ยว และจัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้

สรเสรีณ (2543) ได้ศึกษาพิพิธภัณฑ์ใน

ฐานะของศิลปะในการนำเสนอ พบว่า การจัดแสดงนิทรรศการของพิพิธภัณฑ์ในปัจจุบัน มีการสื่อสารในส่วนของการรู้สึกและมีการกระตุ้นให้ผู้ชมมีส่วนร่วมทางความคิดมากกว่าการจัดแสดงนิทรรศการในพิพิธภัณฑ์ในอดีต

วิธีดำเนินการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลทรัพยากรท่องเที่ยวโดยใช้แบบบันทึกการตรวจสอบสิ่งอำนวยความสะดวกและแบบตรวจสอบทรัพยากรท่องเที่ยว ซึ่งเป็นเครื่องมือที่สถาบันพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒจัดทำขึ้นและนำมาปรับปรุงเพื่อให้เหมาะสมกับพื้นที่ที่ศึกษา โดยพื้นที่ศึกษา ได้แก่ พิพิธภัณฑ์ธรณีวิทยา กรมทรัพยากรธรณี พิพิธภัณฑ์ธรณีวิทยาภาควิชาธรณีวิทยา คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และพิพิธภัณฑ์ไดโนโซเปีย สวนสยาม นอกจากนี้ยังทำการเก็บข้อมูลความคิดเห็นนักท่องเที่ยว โดยใช้แบบประเมินศักยภาพของพิพิธภัณฑ์ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาเรียนรู้ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยว ลักษณะคำถามเป็นแบบเลือกตอบ (Checklist) ส่วนที่ 2 ศักยภาพของพิพิธภัณฑ์ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาเรียนรู้ ลักษณะคำถามเป็นแบบเลือกตอบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating scale) มี 5 ระดับ ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะและความคิดเห็น ลักษณะคำถามเป็นแบบคำถามปลายเปิด (Open-ended question)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางเข้ามาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ธรณีวิทยา ทั้ง 3 แห่ง จำนวนทั้งสิ้น 598 คน ในช่วงระหว่างเดือนธันวาคม 2551- มีนาคม 2552

การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาวิเคราะห์เชิง

พรรณนาและสถิติเชิงพรรณนา

ผลและวิจารณ์

การสำรวจทรัพยากรท่องเที่ยว

1. พิพิธภัณฑ์ธรณีวิทยา กรมทรัพยากรธรณี

ที่ตั้ง พิพิธภัณฑ์จัดแสดงบริเวณตึกมรกต ชั้น

1 สำนักวิจัยซากดึกดำบรรพ์และพิพิธภัณฑ์ธรณีวิทยา กรมทรัพยากรธรณี ถนนพระราม 6 เขตราชเทวี กรุงเทพฯ

จุดเด่น เป็นพิพิธภัณฑ์ธรณีวิทยาที่อยู่ในความดูแลของหน่วยงานภาครัฐ คือ กรมทรัพยากรธรณี กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีการประชาสัมพันธ์โดยหน่วยงานภาครัฐ ทำให้เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจด้านธรณีวิทยา เช่น นักเรียน นักศึกษา ผู้ประกอบการ เนื่องจากมีการให้บริการบรรยายทางวิชาการสำหรับผู้สนใจ โดยนักวิชาการด้านธรณีวิทยา มีบริการแผ่นพับความรู้ด้านธรณีวิทยา มีการแจกและจำหน่ายตัวอย่างแร่-หิน แก่นักท่องเที่ยวและผู้ประกอบการที่สนใจ มีบริการให้ยืมอุปกรณ์จัดนิทรรศการ ตัวอย่างแร่-หิน รูปภาพ โปสเตอร์ สไลด์ ณ จุดประชาสัมพันธ์ด้านหน้า มีกิจกรรมสำหรับเด็กเพื่อฝึกทักษะและทบทวนความรู้ระหว่างเข้าชม เช่น เกมคอมพิวเตอร์ แบบทดสอบ เป็นต้น ภายในได้มีการจัดนิทรรศการแบบถาวร โดยแบ่งพื้นที่จัดแสดงออกเป็น 8 ส่วน ได้แก่ ประวัติพิพิธภัณฑ์ ทรัพยากรธรณี ทรัพยากรแร่ หินและน้ำบาดาล เชื้อเพลิงธรรมชาติ วิวัฒนาการของสิ่งมีชีวิต ธรณีวิทยาประเทศไทย ธรณีวิทยาประยุกต์ ทำให้เข้าใจง่าย

การเดินทาง และ สิ่งอำนวยความสะดวก การเดินทางมาพิพิธภัณฑ์ทำได้โดยสะดวกเนื่องจากอาคารพิพิธภัณฑ์ตั้งอยู่ริมถนนใกล้กับป้ายรถเมย์ นอกจากนี้มีที่จอดรถสำหรับรถยนต์ส่วนตัวและรถจักรยานยนต์สำหรับหมู่คณะบริเวณด้านข้างอาคารพิพิธภัณฑ์ฯ อย่างไรก็ตามพื้นที่ในการจอดรถมีจำกัด

รองรับได้น้อย ส่วนด้านหน้าอาคารมีป้ายบอกทางเข้าที่ชัดเจน นักท่องเที่ยวสามารถเข้าชมโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย และภายในมีเจ้าหน้าที่คอยให้ความรู้และคำแนะนำ รวมทั้งมีคอมพิวเตอร์แสดงภาพรวมของจุดท่องเที่ยว ป้ายคำอธิบายประกอบวัตถุจัดแสดงหลายป้ายไม่ชัดเจน และข้อมูลไม่ถูกต้อง สิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ร้านอาหารและเครื่องดื่มจะอยู่ที่ตึกของกรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ ร้านจำหน่ายของที่ระลึกมีเฉพาะช่วงเทศกาล เช่น วันเด็ก วันปีใหม่ ส่วนห้องน้ำมีเพียงห้องเดียวสำหรับเจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑ์ ถึงอย่างไรก็ตาม นักท่องเที่ยวสามารถใช้บริการห้องน้ำของอาคารอื่น ๆ บริเวณใกล้เคียงได้

2. พิพิธภัณฑ์ธรณีวิทยา ภาควิชาธรณีวิทยา

คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ที่ตั้ง พิพิธภัณฑ์จัดแสดงบริเวณตึกภาควิชาธรณีวิทยา คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย แขวงปทุมวัน เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ

จุดเด่น เป็นพิพิธภัณฑ์ธรณีวิทยาที่อยู่ในความดูแลของสถาบันการศึกษา คือ ภาควิชาธรณีวิทยา คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยมีพื้นที่จัดแสดงสองส่วนส่วนภายนอกอาคารด้านหน้าพิพิธภัณฑ์ และห้องที่อยู่ด้านในอาคาร ซึ่งวัตถุจัดแสดงมีทั้งตัวอย่างหิน แร่ ชนิดต่าง ๆ ซากดึกดำบรรพ์ แหล่งเชื้อเพลิงและสิ่งดึงดูดใจผู้เยี่ยมชม เช่น รอยเท้าไดโนเสาร์บนหิน ไม่กลายเป็นหินก้อนอุบาตรสีดำ ส่วนบริเวณด้านนอกตัวอาคารได้มีการจัดวางแท่งหินไว้เป็นกลุ่ม ๆ ซึ่งเป็นตัวอย่างของหินและแร่ชนิดต่าง ๆ ที่ทางพิพิธภัณฑ์นำมาจัดแสดง อาทิ หินอัคนี หินตะกอน หินแปร พร้อมป้ายคำอธิบายประกอบ

การเดินทาง และ สิ่งอำนวยความสะดวก การเดินทางด้วยรถยนต์ส่วนตัวและรถจักรยานยนต์เป็นหมู่คณะค่อนข้างสะดวก มีที่จอดรถเพียงพอ เนื่องจากอาคารตั้งอยู่ในสถาบันการศึกษาซึ่งมีพื้นที่กว้างขวาง อีกทั้งนักท่องเที่ยวยังสามารถเดินทางได้ด้วยขนส่งสาธารณะ เช่น รถประจำทางและรถไฟฟ้าใต้ดินเพราะอาคารพิพิธภัณฑ์ตั้งอยู่ใกล้กับป้ายรถประจำทาง และ

สถานีรถไฟฟ้าใต้ดินสามย่าน ภายในพิพิธภัณฑ์มีห้องน้ำให้บริการทั้งหญิงและชายอย่างละ 2 ห้อง ซึ่งไม่เพียงพอกับปริมาณนักท่องเที่ยวในกรณีเป็นหมู่คณะ อาคารพิพิธภัณฑ์ ไม่มีร้านอาหารและเครื่องดื่ม แต่มีโรงอาหารของมหาวิทยาลัยอยู่ในบริเวณใกล้เคียง ไม่มีร้านขายของที่ระลึก ไม่มีผังแสดงภาพรวมของจุดท่องเที่ยวและป้ายบอกทางเข้าที่ชัดเจน

3. พิพิธภัณฑ์ไดโนโซเปีย สวนสยาม

ที่ตั้ง พิพิธภัณฑ์จัดแสดงบริเวณสวนสาธารณะ (Theme park) ภายในอาคารรูปทรงโรมัน ของสวนสยาม

จุดเด่น ตัวอาคารพิพิธภัณฑ์ขนาดใหญ่รูปทรงโรมัน ภายในจัดแสดงเป็นหุ่นไดโนเสาร์แอนิเมชันหลากหลายพันธุ์จากประเทศเยอรมันนีที่สามารถเคลื่อนไหวและส่งเสียงร้องได้เหมือนมีชีวิต และมีการจัดนิทรรศการการขุดค้นซากกระดูกไดโนเสาร์ รวมถึงกระดูกไดโนเสาร์เท่าของจริง ในส่วนของพิพิธภัณฑ์กระดูกไดโนเสาร์ ภายในอาคาร

การเดินทาง และ สิ่งอำนวยความสะดวก การเดินทางด้วยรถยนต์ส่วนตัวและรถโดยสารขนาดใหญ่เป็นหมู่คณะก่อนข้างสะดวก มีที่จอดรถเพียงพอ บริเวณด้านหน้าทางเข้าอีกทั้งยังมีรถประจำทางผ่านหลายสาย ด้านข้างอาคารพิพิธภัณฑ์มีบริการร้านอาหารเครื่องดื่มและของที่ระลึก ส่วนห้องน้ำอยู่ทางด้านนอก มีให้บริการทั้งหญิงและชาย อย่างละ 5 ห้อง ซึ่งไม่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวจำนวนมากได้ เช่น ช่วงเทศกาลต้องไปใช้บริการจุดอื่นแทน ไม่มีแผ่นพับและเจ้าหน้าที่คอยอธิบายข้อมูลระหว่างการเข้าชมแก่นักท่องเที่ยวและป้ายอธิบายความหมายของวัตถุที่ชัดเจน

ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อศักยภาพของพิพิธภัณฑ์ธรณีวิทยาในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาเรียนรู้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของนักท่องเที่ยว

ผลการวิเคราะห์จากแบบสอบถาม ของนักท่องเที่ยวชาวไทยต่อพิพิธภัณฑ์ธรณีวิทยาทั้ง 3 แห่ง จำนวน

598 คน เป็นนักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ธรณีวิทยา กรมทรัพยากรธรณี จำนวน 252 คน พิพิธภัณฑ์ธรณีวิทยา ภาควิชาธรณีวิทยา คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำนวน 256 คน พิพิธภัณฑ์ไดโนโซเปีย สวนสยาม จำนวน 90 คน พบว่า

พิพิธภัณฑ์ธรณีวิทยา กรมทรัพยากรธรณี กลุ่มตัวอย่างเป็นเพศชาย 79 คน (31.35%) เพศหญิง 173 คน (68.65%) นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีช่วงอายุเฉลี่ยอยู่ช่วงอายุ 11-20 ปี จำนวน 77 คน (30.56%) และเป็นนักเรียน/นักศึกษา จำนวน 98 คน (38.89%) ซึ่งมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 5,000 บาท จำนวน 95 คน (37.69%) นักท่องเที่ยวมีการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี จำนวน 99 คน (39.29%) โดยนักท่องเที่ยวนิยมเดินทางมาท่องเที่ยวพิพิธภัณฑ์เอง มีจำนวนสูงถึงจำนวน 227 คน (90.08%)

พิพิธภัณฑ์ธรณีวิทยา ภาควิชาธรณีวิทยา คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กลุ่มตัวอย่างเป็นเพศชาย 88 คน (34.38%) เพศหญิง 168 คน (65.62%) ช่วงอายุเฉลี่ยของนักท่องเที่ยว อยู่ช่วงอายุ 11-20 ปี จำนวน 230 คน (89.84%) เป็นนักเรียน/นักศึกษา จำนวน 240 คน (93.75%) มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 5,000 บาท จำนวน 204 คน (79.69%) ส่วนการศึกษา พบว่า นักท่องเที่ยวมีการศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษา หรือ ปวช. จำนวน 220 คน (85.94%) นักท่องเที่ยวนิยมเดินทางมาท่องเที่ยวพิพิธภัณฑ์เอง มีจำนวนสูงถึง จำนวน 241 คน (94.14%)

พิพิธภัณฑ์ไดโนโซเปีย สวนสยาม กลุ่มตัวอย่างเป็นเพศชาย 49 คน (54.44%) เพศหญิง 41 คน (45.56%) ช่วงอายุเฉลี่ยของนักท่องเที่ยว อยู่ช่วงอายุ 21-30 ปี จำนวน 35 คน (38.89%) ส่วนใหญ่เป็นนักเรียน/นักศึกษา จำนวน 41 คน (45.56%) ซึ่งมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 5,000 บาท จำนวน 33 คน (36.67%) นักท่องเที่ยวมีการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี จำนวน 37 คน (41.11%) โดยนักท่องเที่ยวนิยมเดินทางมาท่องเที่ยวพิพิธภัณฑ์เอง มีจำนวนสูงถึง

จำนวน 77 คน (85.56%)

เมื่อพิจารณาการทราบรายละเอียดเกี่ยวกับพิพิธภัณฑของกลุ่มตัวอย่างพบว่า พิพิธภัณฑธรณีวิทยา ภาควิชาธรณีวิทยา คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ทราบรายละเอียดเกี่ยวกับพิพิธภัณฑจากการบอกเล่า มีจำนวนทั้งสิ้น 131 คน มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 42.53 รองลงมา คือ จากแผ่นป้ายโฆษณา มีจำนวน 62 คน คิดเป็นร้อยละ 20.13 (ภาพที่ 1)

พิพิธภัณฑธรณีวิทยา กรมทรัพยากรธรณี นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ทราบรายละเอียดเกี่ยวกับพิพิธภัณฑจากแผ่นป้ายโฆษณา มีจำนวน 81 คน มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 26.73 รองลงมาจากการบอกเล่า มีจำนวน 71 คน คิดเป็นร้อยละ 23.43

พิพิธภัณฑไดโนโซเปียสวนสยาม นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ทราบรายละเอียดเกี่ยวกับพิพิธภัณฑจากโทรทัศน์ มีจำนวน 44 คน มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 42.31 รองลงมาจากการบอกเล่า มีจำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 17.31

เมื่อพิจารณาสาเหตุของการเดินทางมาพิพิธภัณฑของกลุ่มตัวอย่างพบว่า พิพิธภัณฑธรณีวิทยา

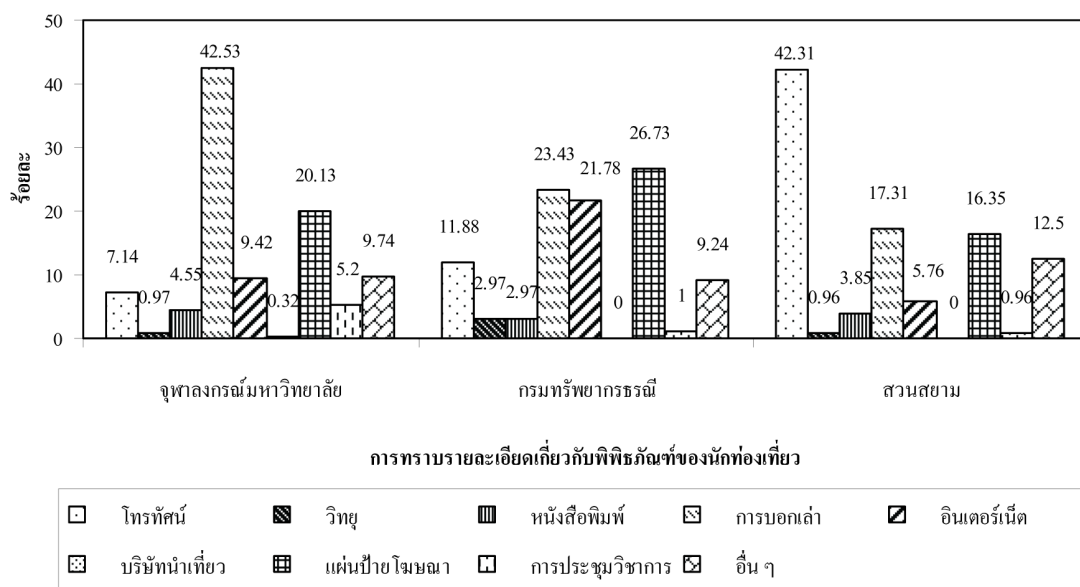
ภาควิชาธรณีวิทยา คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สาเหตุของการเดินทางมาพิพิธภัณฑของนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มาเพื่อการเรียนรู้ มีจำนวน 211 คน คิดเป็นร้อยละ 70.57 รองลงมา คือ มาเพื่อความเพลิดเพลิน มีจำนวน 69 คน คิดเป็นร้อยละ 23.08 (ภาพที่ 2)

พิพิธภัณฑธรณีวิทยา กรมทรัพยากรธรณี สาเหตุของการเดินทางมาพิพิธภัณฑของนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มาเพื่อการเรียนรู้ มีจำนวน 206 คน คิดเป็นร้อยละ 70.07 รองลงมา คือ มาเพื่อความเพลิดเพลิน มีจำนวน 66 คน คิดเป็นร้อยละ 22.45

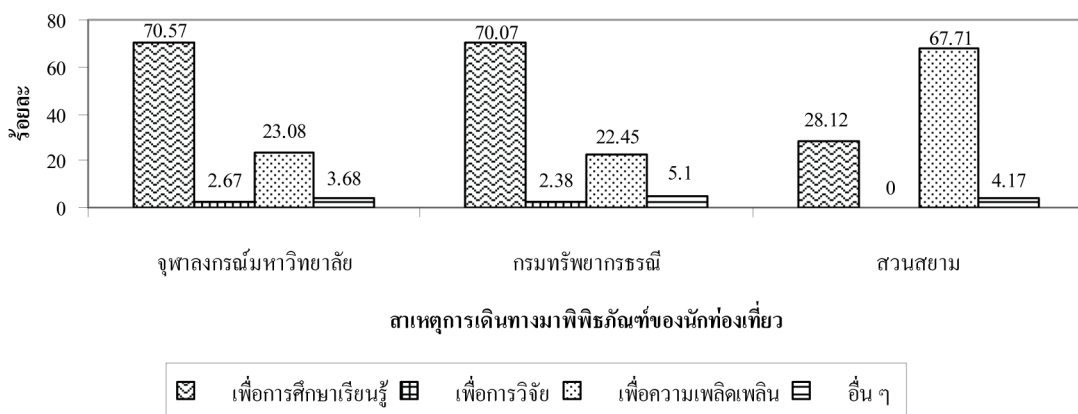
พิพิธภัณฑไดโนโซเปีย สวนสยาม สาเหตุของการเดินทางมาพิพิธภัณฑของนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มาเพื่อความเพลิดเพลิน มีจำนวน 65 คน คิดเป็นร้อยละ 67.71 รองลงมา คือ มาเพื่อการเรียนรู้ มีจำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 28.12

ส่วนที่ 2 ศักยภาพของพิพิธภัณฑในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาเรียนรู้

การประเมินศักยภาพพิพิธภัณฑธรณีวิทยาทั้ง 3 แห่ง ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาเรียนรู้ โดยนักท่องเที่ยวพบว่า

ภาพที่ 1 แสดงค่าร้อยละการทราบรายละเอียดเกี่ยวกับพิพิธภัณฑของนักท่องเที่ยว

ภาพที่ 2 แสดงค่าร้อยละสาเหตุการเดินทางมาพิพิธภัณฑ์ของนักท่องเที่ยว

พิพิธภัณฑ์ธรณีวิทยา ภาควิชาธรณีวิทยา คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาเรียนรู้ อยู่ในเกณฑ์มาก คือ มีคะแนนศักยภาพรวมทั้ง 4 ด้าน คิดเป็นค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.89 (SD. = 0.85) โดยมีศักยภาพด้านเจ้าหน้าที่ของพิพิธภัณฑ์หรือภัณฑารักษ์ มีคะแนนรวมศักยภาพมากที่สุด คิดเป็นค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.19 (SD. = 0.78) รองลงมา คือ ศักยภาพด้านนิทรรศการและการให้การศึกษา มีคะแนนรวมศักยภาพคิดเป็นค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.89 (SD. = 0.83) ศักยภาพด้านที่ตั้งและอาคาร มีคะแนนรวมศักยภาพคิดเป็นค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.77 (SD. = 0.87) สุดท้าย คือ ศักยภาพด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยว มีคะแนนรวมศักยภาพน้อยที่สุด คิดเป็นค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.69 (SD. = 0.91)

พิพิธภัณฑ์ธรณีวิทยา กรมทรัพยากรธรณี มีศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาเรียนรู้ อยู่ในเกณฑ์มาก คือ มีคะแนนรวมศักยภาพรวมทั้ง 4 ด้าน คิดเป็นค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.77 (SD. = 0.96) โดยมีศักยภาพด้านเจ้าหน้าที่ของพิพิธภัณฑ์หรือภัณฑารักษ์มีคะแนนรวมศักยภาพมากที่สุด คิดเป็นค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.03 (SD. = 0.92) รองลงมา คือ ศักยภาพด้านนิทรรศการและการให้การศึกษา มีคะแนนรวมศักยภาพคิดเป็น ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.88 (SD. = 0.86) ศักยภาพ

ด้านที่ตั้งและอาคาร มีคะแนนรวมศักยภาพ คิดเป็นค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.72 (SD. = 0.89) สุดท้าย คือ ศักยภาพด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยว มีคะแนนรวมศักยภาพน้อยที่สุด คิดเป็นค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.43 (SD. = 1.18)

พิพิธภัณฑ์ไดโนโซเปีย สวนสยาม มีศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาเรียนรู้ อยู่ในเกณฑ์ปานกลาง คือ มีคะแนนรวมศักยภาพรวมทั้ง 4 ด้าน คิดเป็นค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.36 (SD. = 1.41) โดยมีศักยภาพด้านที่ตั้งและอาคาร มีคะแนนรวมศักยภาพมากที่สุดคิดเป็นค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.75 (SD. = 1.53) รองลงมา คือ ศักยภาพด้านนิทรรศการและการให้การศึกษา มีคะแนนรวมศักยภาพ คิดเป็น ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.33 (SD. = 1.15) ศักยภาพด้านเจ้าหน้าที่ของพิพิธภัณฑ์หรือภัณฑารักษ์ มีคะแนนรวมศักยภาพ คิดเป็น ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.28 (SD. = 1.69) สุดท้าย คือ ศักยภาพด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยว มีคะแนนรวมศักยภาพน้อยที่สุด คิดเป็นค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.09 (SD. = 1.25) ดังแสดงในตารางที่ 1

ส่วนที่ 3 ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว

จากการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อพิพิธภัณฑ์ธรณีวิทยาทั้ง 3 แห่ง โดยจัดลำดับความสำคัญจากความคิดเห็นเหมือนกันหรือคล้ายกัน พบว่า

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับศักยภาพของพิพิธภัณฑ์ ทั้ง 3 แห่ง ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาเรียนรู้

เกณฑ์การประเมิน	จุฬาลงกรณ์			กรมทรัพยากรธรณี			สวนสยาม		
	$\bar{X}$	SD.	ระดับ ความ คิดเห็น	$\bar{X}$	SD.	ระดับ ความ คิดเห็น	$\bar{X}$	SD.	ระดับ ความ คิดเห็น
1. ที่ตั้งและอาคาร	3.77	0.87	มาก	3.72	0.89	มาก	3.75	1.53	มาก
2. นิทรรศการและ การให้การศึกษา	3.89	0.83	มาก	3.88	0.86	มาก	3.33	1.15	ปานกลาง
3. การบริหารและจัดการ การท่องเที่ยว	3.69	0.91	มาก	3.43	1.18	ปานกลาง	3.09	1.25	ปานกลาง
4. เจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑ์/ ภัณฑารักษ์	4.19	0.78	มาก	4.03	0.92	มาก	3.28	1.69	ปานกลาง
รวมคะแนนศักยภาพ ทั้งหมด	3.89	0.85	มาก	3.77	0.96	มาก	3.36	1.41	ปานกลาง

1. ควรมีห้องนำร่องรับจำนวนผู้เข้าชมเพียงพอกับความต้องการ

2. ควรปรับปรุงบรรยากาศในห้องจัดแสดงและนิทรรศการ ให้มีความทันสมัย หลากหลาย ดึงดูดใจ เพื่อสร้างแรงดึงดูดในการเข้าชม

3. ควรทำความสะอาดภายในห้องจัดแสดงวัตถุอย่างสม่ำเสมอ เนื่องจากมีฝุ่นเป็นจำนวนมาก

4. ควรมีการจัดกิจกรรม อาทิ เกมทายทอนความรู้ ความเข้าใจ หลังการเยี่ยมชม พร้อมของรางวัล เพื่อให้ผู้ชมได้มีส่วนร่วมกับการพิพิธภัณฑ์ และอยากกลับมาเที่ยวอีก

5. ควรเพิ่มความหลากหลายของเรื่องราวที่จัดแสดงให้มากขึ้น

6. ควรมีเจ้าหน้าที่ประจำ คอยให้คำแนะนำระหว่างการเข้าชม

จากการวิจัยพบว่านักท่องเที่ยวให้ความสำคัญและเห็นคุณค่าของการท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาเรียนรู้ของพิพิธภัณฑ์ธรณีวิทยาทั้ง 3 แห่ง อาจเนื่องมาจากการที่พิพิธภัณฑ์ธรณีวิทยา เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ให้ทั้ง

ความรู้ด้านวิชาการและให้ความสนุกสนานเพลิดเพลิน อีกทั้งส่งเสริมให้ผู้ชมเห็นคุณค่าของทรัพยากรธรณี และนำมาซึ่งการอนุรักษ์ โดยกลุ่มที่เข้าชมส่วนใหญ่ ซึ่งเป็นนักเรียน สามารถนำข้อมูลที่ได้อ่านไปรายงาน รวมทั้งเห็นว่าการศึกษาเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ถือเป็นการศึกษาที่ยั่งยืน อย่างไรก็ตาม การเข้าชมพิพิธภัณฑ์ธรณีวิทยาดังกล่าวด้วยตนเองนั้น ผู้เข้าชมจะได้รับความรู้เต็มที่ ควรมีเจ้าหน้าที่คอยให้คำแนะนำระหว่างการเข้าชม สอดคล้องกับ ภัณฑารักษ์และสมหมาย (2550) ที่กล่าวว่า พิพิธภัณฑ์จะต้องมีการจัดการให้มีบุคลากรประจำเพื่อทำงานฝ่ายวิชาการและบริการนักท่องเที่ยว

นอกจากนี้ยังพบว่า พิพิธภัณฑ์ธรณีวิทยาทั้ง 3 แห่ง มีศักยภาพในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ได้ เนื่องจากพิพิธภัณฑ์ธรณีวิทยาทั้ง 3 แห่ง ตั้งอยู่ในพื้นที่ที่มีการคมนาคมสะดวก ติดถนนใหญ่ ใกล้กับป้ายรถประจำทาง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ จุฬามาศ (2536) ที่กล่าวว่า ความสะดวกในการเข้าถึงของแหล่งท่องเที่ยวเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้แหล่งท่องเที่ยวมีศักยภาพ

สรุป

ผลการศึกษาการสำรวจทรัพยากรท่องเที่ยวของพิพิธภัณฑ์ธรณีวิทยาทั้ง 3 แห่ง พบว่า พิพิธภัณฑ์ธรณีวิทยาทั้ง 3 แห่ง เป็นพิพิธภัณฑ์ธรณีวิทยาที่อยู่ในความดูแลของหน่วยงานภาครัฐ สถาบันการศึกษา และเอกชน มีจุดเด่นที่คล้ายกัน คือ ภายในมีการจัดนิทรรศการแบบถาวร พร้อมป้ายคำอธิบายประกอบ ผู้เข้าชมสามารถเข้าชมได้โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย ยกเว้นพิพิธภัณฑ์ไดโนโรเปีย สวนสยาม จะเสียค่าเข้าชม 30 บาท การเดินทางสามารถเดินทางได้สะดวก มีการขนส่งสาธารณะ และรถประจำทางผ่าน นอกจากนี้ยังมีพื้นที่จอดรถยนต์และรถจักรยานยนต์ มีร้านอาหารและเครื่องดื่มให้บริการบริเวณใกล้เคียง มีการขายของที่ระลึกตามเทศกาล เช่น วันเด็ก จุดด้อยได้แก่ ห้องน้ำในพิพิธภัณฑ์มีไม่เพียงพอ แต่ก็สามารถใช้บริการห้องน้ำบริเวณใกล้เคียงได้

นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่เดินทางมาท่องเที่ยวพิพิธภัณฑ์ธรณีวิทยาทั้ง 3 แห่ง เป็นนักเรียน นักศึกษา อายุอยู่ในช่วง 11-20 ปี รายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 5,000 บาท เดินทางมาท่องเที่ยวพิพิธภัณฑ์เอง โดยนักท่องเที่ยวทราบรายละเอียดเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์จากการบอกเล่า ส่วนสาเหตุของการมาพิพิธภัณฑ์นั้น พบว่านักท่องเที่ยวนิยมเดินทางมาเพื่อศึกษาหาความรู้มากที่สุด

ด้านความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อศักยภาพของพิพิธภัณฑ์ธรณีวิทยาทั้ง 3 แห่ง ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ โดยพิพิธภัณฑ์ธรณีวิทยาภาคธรณีวิทยา คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและพิพิธภัณฑ์ธรณีวิทยา กรมทรัพยากรธรณี ให้คะแนนรวมทั้ง 4 ด้านคล้ายกัน และอยู่ในเกณฑ์มาก ส่วนพิพิธภัณฑ์ไดโนโรเปีย สวนสยาม ให้คะแนนรวมทั้ง 4 ด้าน ในเกณฑ์ปานกลาง

นอกจากนี้ยังพบว่า ข้อเสนอแนะของผู้เข้าชมส่วนใหญ่ต้องการให้มีเจ้าหน้าที่คอยให้คำแนะนำ

ระหว่างการเข้าชม การรักษาความสะอาดภายในพิพิธภัณฑ์ การจัดนิทรรศการและการจัดแสดงที่หลากหลาย ทำให้ดูน่าสนใจมากขึ้น มีการซ่อมแซมอุปกรณ์ที่ชำรุด ส่วนป้ายบอกแหล่งท่องเที่ยวควรแสดงให้เห็นได้อย่างชัดเจน และอยากให้มีการเพิ่มกิจกรรมระหว่างการเข้าชม เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ทบทวนความรู้จากสิ่งที่ได้จากการเข้าชมพิพิธภัณฑ์

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวของพิพิธภัณฑ์ทั้ง 3 แห่งเพื่อการศึกษาเรียนรู้ มีดังต่อไปนี้

1. การปรับปรุงนิทรรศการและการจัดแสดงให้ดูน่าสนใจ เกิดทักษะในการเรียนรู้ เช่น มีกิจกรรมเสริมทักษะระหว่างการเข้าชม อาทิ เกมคอมพิวเตอร์ในรูปแบบ Interactive มีการเล่นเกมชิงของรางวัลหรือของที่ระลึกในช่วงวันหยุด ช่วงเทศกาลเพื่อให้เกิดความเพลิดเพลินและต้องการกลับมาเที่ยวอีก

2. ปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น มีห้องน้ำเพียงพอต่อผู้เข้าชม การรักษาความสะอาดในกรณีมีนักท่องเที่ยวจำนวนมาก ปรับปรุงป้ายบ่งชี้ว่าถึงจุดท่องเที่ยวป้ายบอกทางที่ชัดเจนและควรมีหนังสือนำชมพิพิธภัณฑ์

3. เพิ่มเติมป้ายคำอธิบายประกอบวัตถุจัดแสดงที่ถูกต้องและชัดเจน เพื่อให้ผู้เข้าชมได้รับความรู้เกี่ยวกับวัตถุที่จัดแสดงนั้น

คำขอบคุณ

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ที่ให้ทุนสนับสนุนจากทุนวิจัยงบประมาณรายได้บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประจำปี 2552

เอกสารอ้างอิง

- จิรา จงกล. 2521. *พิพิธภัณฑ์สถาน*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- _____. 2532. *พิพิธภัณฑ์สถานวิทยา*. กรุงเทพฯ: อมรินทร์ พรินต์ติ้ง กรู๊ป.
- จุฑามาศ ไชยสร. 2536. *การศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวในจังหวัดแม่ฮ่องสอน*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ชำนาญ ภู่มณี. 2542. *การนำเสนอรูปแบบการพัฒนาพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเพื่อการศึกษา*. กรุงเทพฯ: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณัฐพงษ์ ถือคำ และสมหมาย ปิ่นพุทธศิลป์. 2550. *ระบบการจัดการพิพิธภัณฑ์ โบราณสถาน ศาสนสถาน ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏ ภูเก็ต.
- นันทพล งามโกมุท. 2544. *แนวทางการปรับปรุงการใช้งานอาคารที่ราชการเก่าเพื่อเป็นอาคารพิพิธภัณฑ์*. วิทยานิพนธ์ (สถาปัตยกรรมศาสตร์และผังเมือง). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นิคม มุสิกคามะ และคณะ. 2521. *วิชาการพิพิธภัณฑ์*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ. 2543. *กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. 2542. *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- รุ่ง แก้วแดง. 2544. *พิพิธภัณฑ์ชุมชนพลังแห่งการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์และทำปกเจริญผล.
- สรเสรีชัย สันติวงศ์. 2543. *การศึกษาพิพิธภัณฑ์ในฐานะของศิลปในการนำเสนอ*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศึกษา กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2544. *รายงานวิจัยเรื่องพิพิธภัณฑ์ชุมชนพลังแห่งการเรียนรู้*. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- Hargrove, C. 1990. "Heritage Tourism as Seen by the Preservationist." *Travel and Tourism Research Association Proceeding*: 217-218.
- ICOMOS. 2005. *Regional Conference in Seoul: Managing Tourism in Historic Towns and Areas in Asia*. Seoul: ICOMOS.
- Lancaster County Heritage (nd.) *Program Manual for Heritage Partners*. Pennsylvania: Lancaster County Planning Commission.
- Spennemann, D. H. R., D. W. Look., and K. Graham. 2001. "Heritage Eco-Tourism in Micronesia: Expectations of Government Officials." *Cultural Resource Management* 24(1): 30-32.
- Texas Historical Commission. 1997. *Heritage Tourism Guidebook*. Texas: Texas Historical Commission.
- The Getty Conservation Institute and Heritage Preservation. 1998. *The Conservation Assessment: A Tool for Planning, Implementing, and Fund-raising*. Washington D.C.: The Getty Conservation Institute and Heritage Preservation.